

Creando de nuevo

Alina Konior
Justyna Oberman

Program nauczania języka hiszpańskiego dla II etapu edukacyjnego

**wprowadzanego jako pierwszy język obcy w klasach IV–VIII SP
oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP**

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc, Renata Rychlicka
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

WSTĘP	4
RODZIAŁ I	5
Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające podejście komunikacyjne oraz zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania, założenia edukacji oraz kształtowanie kompetencji kluczowych).....	5
ROZDZIAŁ II	9
Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową języka obcego nowożytnego (II etap edukacyjny)	9
ROZDZIAŁ III	16
Treści nauczania	16
RODZIAŁ IV	22
Warunki i sposób realizacji programu nauczania z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	22
ROZDZIAŁ V	26
Procedury osiągnięcia celów kształcenia i wychowania w pracy z uczniami na II etapie edukacyjnym oraz zalecane metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne	26
ROZDZIAŁ VI	32
Ocenianie osiągnięć uczniów	32
ROZDZIAŁ VII	36
Ewaluacja programu	36
BIBLIOGRAFIA	38

WSTĘP

Powiedz mi, a zapomnę.

Pokaż mi, a zapamiętam.

Zaangażuj, a zrozumiem i nauczę się.

cytat przypisywany Konfucjuszowi

Niniejszy program języka hiszpańskiego został opracowany zgodnie z założeniami opisanymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.), a jego adresatami są uczniowie II etapu edukacyjnego uczący się języka hiszpańskiego:

- jako pierwszego języka obcego (wariant II.1) w klasach IV–VIII, co jest kontynuacją nauki języka hiszpańskiego z klas I–III szkoły podstawowej;
- jako drugiego języka obcego (wariant II.2) w klasach VII–VIII (uczniowie rozpoczynają naukę języka hiszpańskiego od podstaw w klasie VII szkoły podstawowej).

W związku z powyższym, podstawową różnicą między tymi dwiema ścieżkami jest liczba godzin przeznaczonych na naukę języka hiszpańskiego. Z tego też powodu w niniejszym programie **nie przypisano poszczególnych treści klasom**, co umożliwi wykorzystanie go w szkołach publicznych, niepublicznych oraz językowych. Adresatami programu są uczniowie w wieku 9–15 lub 13–15 lat. Program jest równocześnie przeznaczony dla nauczycieli języka hiszpańskiego w szkole podstawowej na II etapie edukacyjnym.

Głównym założeniem teoretyczno-naukowym jest konstruktywizm oraz podejście komunikacyjne. Te podstawy są bardzo aktualne w dzisiejszym nauczaniu i mają na celu podkreślenie aktywności ucznia w procesie uczenia się. Celem nauczania języka obcego w szkole podstawowej jest nabycie tej sprawności poprzez zdobywanie umiejętności uniwersalnych oraz kompetencji kluczowych, które są niezbędne młodzieży w przyszłości na rynku pracy. Do nauczania języka hiszpańskiego nauczyciel powinien podejść z wiedzą i pewnością, że taki wieloletni, złożony proces rozwoju ucznia finalnie umożliwi mu poznanie nie tylko języka, ale również kultury Hiszpanii i krajów hiszpańskojęzycznych. Takie podejście do nauczania rozwija w uczniu umiejętności językowe i otwartość na inne kultury, a jego postawa kształtowana przez lata nauki języka hiszpańskiego będzie postawą otwartości na świat i ciekawości drugiego człowieka. Zasadniczym celem niniejszego programu jest to, aby **uczeń angażował się, zapamiętywał, rozumiał i skutecznie się uczył**.

RODZIAŁ I

Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające podejście komunikacyjne oraz zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania, założenia edukacji oraz kształtowanie kompetencji kluczowych)

Przedstawiony program nauczania języka hiszpańskiego dotyczy II etapu edukacyjnego. Jest to czas ogromnych zmian dla ucznia, kiedy to znika jedyny nauczyciel, w jego miejsce pojawiają się nowi. Dodatkowo rozwój ucznia związany z wiekiem jest w tym okresie bardzo burzliwy. Nauczyciel ma za zadanie od początku określić potencjał każdego ucznia (także ucznia chorego, z niepełnosprawnościami, z dysfunkcjami, z trudnościami w uczeniu się, wreszcie ucznia zdolnego – czyli ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)) w nauce języka hiszpańskiego i dobrać odpowiednie metody oraz techniki dla każdego z nich. Nauczyciel ma zadbać o to, by uczniowie poznali siebie i mogli wybrać odpowiednie strategie uczenia się. Wszystko to wpisuje się w przebieg edukacji włączającej.

Podstawa programowa mówi, że kształcenie na tym etapie stanowi podwaliny całego wykształcenia. Wyznacza jasne zadania szkoły, do których należy między innymi „łagodne wprowadzenie dziecka w świat wiedzy, przygotowanie do wykonywania obowiązków ucznia oraz wdrażanie do samorozwoju”. Szkoła powinna „zapewnić bezpieczne warunki oraz przyjazną atmosferę do nauki, uwzględniając indywidualne możliwości i potrzeby ucznia”. Za najważniejszy cel kształcenia w szkole podstawowej zapis preambuły uznaje „dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia” (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Szkoła podstawowa kształci ucznia w zakresie porozumiewania się w językach obcych nowożytnych. Niniejszy program obejmuje kształcenie na II etapie edukacyjnym, czyli w klasach IV–VIII, w których język hiszpański może być nauczany jako pierwszy język obcy nowożytny (klasy IV–VIII) lub jako drugi język obcy nowożytny (klasy VII–VIII).

Nauczanie języka hiszpańskiego nie zamyka się tylko w ramach wymagań ogólnych i szczegółowych oraz zaleceń zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Nie jest wyłącznie osiągnięciem pewnej określonej biegłości językowej. Jest wejściem w świat innej tradycji, wartości i zdobyczy kulturowych, swoistego rodzaju otwarciem się na odmienne postrzeganie świata obecne w kulturze narodów posługujących się językiem hiszpańskim. Dlatego w zakresie nauczania języka obcego nowożytnego następuje integracja celów edukacyjnych i wychowawczych. Bardzo ważna jest tolerancja wobec innych narodów i ich kultur, kształtowanie pozytywnego nastawienia do bogactwa wielokulturowości, a także wychowanie w kulturze dialogu i wzajemnego zrozumienia.

Realizacja przedstawionych tu koncepcji programowych jest możliwa tylko wtedy, gdy zapewnione są optymalne warunki sprzyjające procesowi edukacji. W jego centrum powinien zostać postawiony uczeń wraz z jego indywidualnymi możliwościami i potrzebami. On jest podmiotem tego procesu. Aby dobrze odpowiedzieć na jego potrzeby i indywidualne możliwości w ramach współpracy uczeń – nauczyciel – rodzic, należy odwołać się do metod wiabilnych, w których wybiera się to, co jest istotne we współpracy, co odpowiada wszystkim stronom, jest ważne dla przyszłości i życia,

a ponadto – praktyczne. Dzięki temu uczeń może mieć realny wpływ i współdecydować o edukacji (Żylińska 2009: 6).

Powyższe założenia wpisują się w nurt dydaktyki zwanej konstruktywizmem. „Konstruktywistyczna dydaktyka kładzie nacisk na to, aby na warunki, w jakich zachodzi proces uczenia się, w większym stopniu miały wpływ osoby bezpośrednio zaangażowane, czyli uczniowie, nauczyciele i rodzice” (Reich 2006: 37). Zasada konstruktywistycznej dydaktyki języków obcych, będąca głównym założeniem tego programu, opiera się zatem na ścisłym współdziałaniu trzech stron, bez których nie będzie możliwe w pełni osiągnięcie sukcesu dydaktycznego.

Należy uświadomić sobie, że, aby osiągnąć powyższe postulaty, nauczyciele winni oddawać coraz większe pole do działania uczniom, którzy, angażując swoje pomysły, sposób pracy, różnorodne metody i techniki, chętniej i szybciej będą zdobywać wiedzę, kształtować postawy i zyskiwać umiejętności, gdyż zostanie im zaoferowany realny wpływ na proces edukacyjny. Będąc w nim podmiotem, niczym budowniczym zaczną konstruować własną wiedzę krok po kroku, bazując na tym, co do tej pory było dla nich klarowne, zrozumiałe, a przez to stało się im bliskie i ułatwiające przyswajanie coraz to nowych zakresów wiedzy.

Nauczyciel będzie stawiał się raczej w roli osoby zaangażowanej w osiąganie efektów kształcenia w sposób naturalny i bliski swoim uczniom poprzez uwzględnianie indywidualnych potrzeb i różnego poziomu rozwoju każdego z nich. Konstruktywistyczna dydaktyka balansuje umiejętnie pomiędzy tym, czego uczeń chce, a tym, co uczeń powinien. Daje nauczycielowi autonomię w doborze takich treści, które są dla jego uczniów wiabilne. Uczeń ma możliwość rozwijania krytycznego myślenia, a nie tylko realizowania programu nauczania, opanowuje więc umiejętność wyboru przydatnych informacji wśród ogromu przekazywanej wiedzy. Konstruktywizm daje możliwość wspólnego planowania nauki, a co za tym idzie – wspiera rozwój samodzielności i odpowiedzialności ucznia, jednocześnie uwzględniając tempo pracy poszczególnych jednostek (Żylińska 2009: 10–11).

Proces przebiegu nauczania wg teorii konstruktywizmu obejmuje następujące fazy:

- **orientacja** – nauczyciel koncentruje się na wprowadzeniu dziecka w nowe zagadnienia, wzbudza w nim zainteresowanie, ciekawość poznawczą i wywołuje motywację do uczenia się;
- **rozpoznanie i odkrywanie dziecięcej wiedzy i doświadczeń** – dziecko prezentuje swoją wiedzę, a nauczyciel rozpoznaje, co uczeń już wie i potrafi oraz określa, jakie pojęcia (konstrukcje) posiada on w kontekście wprowadzanych treści. Nauczyciel musi wykorzystać tę wiedzę do budowania kolejnych sytuacji edukacyjnych;
- **restrukturyzacja wiedzy** – nauczyciel wprowadza dziecko w nowe treści, pomaga mu dokonać zmian w dotychczasowej wiedzy, angażuje swojego ucznia w obserwowanie zjawisk, eksplorację, eksperymentowanie, stawianie hipotez, interpretowanie rezultatów badań i poszukiwanie informacji w różnych źródłach. W wyniku tych działań dzieci dokonują restrukturyzacji wiedzy. Rozwijają wiedzę zarówno deklaratywną, jak i proceduralną;
- **aplikacja nowej wiedzy** – uczniowie nabywają, przetwarzają i rozwijają wiedzę, umiejętności i sprawności w różnych sytuacjach, wzbogacając tym samym swoje doświadczenie edukacyjne;

- **refleksja, ocena, przegląd zdobytych sprawności i poglądów** – uczniowie weryfikują swoją dotychczasową wiedzę i konfrontują ją z nabytymi wiadomościami, nowymi umiejętnościami i sprawnościami. Uświadamiają sobie, jakie zmiany dokonały się w postrzeganiu przez nich problemów, a nauczyciel ocenia zmianę, jaka zaszła w dziecku. (Mucha, Stalmach-Tkacz i Wosianek 2011: 115).

Nauczanie konstruktywistyczne ukierunkowuje szkołę na indywidualizację procesu nauczania. Wychodzi naprzeciw uczniom z różnorodnymi potrzebami rozwojowymi, edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Taki kierunek działań zapewnia w pełnym stopniu realizowanie zasad edukacji włączającej, zwanej też edukacją inkluzywną. Przełomowym dokumentem dla upowszechniania dydaktyki inkluzyjnej jest *Deklaracja z Salamanki oraz wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych przyjęte przez Światową Konferencję Dotyczącą Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych. Dostęp i Jakość*, UNESCO, Salamanka, Hiszpania, 7–10 czerwca 1994 r. Już w początkowej fazie deklaracji zostały zawarte najważniejsze postulaty edukacji włączającej, które brzmią:

- każde dziecko ma fundamentalne prawo do nauki i należy dać mu szansę osiągnięcia i utrzymania odpowiedniego poziomu kształcenia;
- każde dziecko ma charakterystyczne i indywidualne cechy, zainteresowania, zdolności i potrzeby w zakresie nauczania;
- systemy oświaty powinny być tworzone, a programy edukacyjne wdrażane z uwzględnieniem dużego zróżnicowania tych cech charakterystycznych i potrzeb;
- dzieci posiadające szczególne potrzeby edukacyjne muszą mieć dostęp do zwykłych szkół, które powinny przyjąć je w ramach prowadzenia nauczania stawiającego dziecko w centrum zainteresowania i mogącego zaspokoić jego potrzeby;
- zwykłe szkoły o tak otwartej orientacji są najskuteczniejszym środkiem zwalczania dyskryminacji, tworzenia przyjaznych społeczności, budowania otwartego społeczeństwa oraz wprowadzania w życie edukacji dla wszystkich. Dodatkowo zapewniają odpowiednie wykształcenie większości dzieci oraz poprawiają skuteczność, a także efektywność całego systemu oświaty.

Delegaci Światowej Konferencji dotyczącej Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych reprezentujący dziewięćdziesiąt dwa rządy i dwadzieścia pięć organizacji międzynarodowych zwrócili uwagę na jakże ważną kwestię dostępności dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zwykłych szkół, które mają wesprzeć je w procesie edukacji. Szkoły kierujące się dydaktyką inkluzyjną mogą przyczynić się do zwalczania dyskryminacji, kształtowania otwartej społeczności i tworzenia przyjaznej atmosfery wzrostu.

Kolejnym ważnym założeniem programu w nauczaniu języków obcych jest zaimplementowanie w nie zasad krytycznego myślenia, do którego należą między innymi: „umiejętność sprawdzania faktów, czyli weryfikowanie źródeł informacji, umiejętność tworzenia hipotez, zbierania i analizowania danych, umiejętność tworzenia związków przyczynowo-skutkowych, odróżniania faktów od opinii, umiejętność rozwiązywania problemów, rozpoznawania emocji i potrzeb, myślenie o konsekwencjach, umiejętność kwestionowania przyjętych założeń, aby sprawdzić, czy wciąż spełniają swoją funkcję oraz umiejętność przetwarzania informacji, czyli wyciągania wniosków z szumu informacyjnego. Istotnym pytaniem, które powinno być stawiane w procesie edukacji, jest pytanie «dlaczego», które ukierunkowuje na proces poszukiwania rozwiązań” (Winiarek 2020). Te założenia wpisują się w realizację idei uczenia się przez całe życie,

co prowadzi do rozwijania nie tylko umiejętności językowych, ale również kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych. Obecnie wymienia się osiem kompetencji kluczowych w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- w zakresie wielojęzyczności;
- matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- cyfrowe;
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- obywatelskie;
- w zakresie przedsiębiorczości;
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Dlatego tak ważne jest, aby nauczyciel języka hiszpańskiego sięgał po metody, techniki i formy wspierające proces kształcenia kompetencji kluczowych, które przyczyniają się do aktywnego udziału w życiu społecznym oraz umożliwiają uczniom sukces w przyszłości na rynku pracy. W wieloaspektowym zagadnieniu nauczania języka obcego i dynamicznie zmieniającym się społeczeństwie szkoła powinna zadbać o kształcenie myślenia krytycznego, nauczanie rozwiązywania problemów, umiejętności komunikacyjnych i analitycznych czy międzykulturowych. Takie holistyczne podejście doprowadzi do efektywnego rozwoju młodego człowieka, co pozwoli mu nie tylko porozumiewać się w języku obcym, ale też być aktywnym, świadomym i wykształconym członkiem społeczeństwa.

ROZDZIAŁ II

Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową języka obcego nowożytnego (II etap edukacyjny)

Fundamentem niniejszego programu nauczania języka hiszpańskiego na drugim etapie edukacyjnym, czyli – przypomnijmy – jako pierwszego języka w klasach IV–VIII (co jest kontynuacją nauki z klas I–III) oraz drugiego języka w klasach IV–VIII – jest podstawa programowa i opisane w niej ogólne cele kształcenia i wychowania w szkole podstawowej wraz z celami kształcenia językowego (ogólnymi i szczegółowymi) rozpisany dla dwóch wariantów podstawy programowej.

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji oraz wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób;
- rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- wspieranie uczniów w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;
- wszechstronny rozwój osobowy uczniów przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie ich naturalnej ciekawości poznawczej;
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy;
- ukierunkowanie uczniów ku wartościom.

Najważniejszym celem kształcenia językowego w szkole jest skuteczne porozumiewanie się w języku obcym – zarówno w mowie, jak i w piśmie. Podstawa programowa kształcenia ogólnego mówi o **sprawnym komunikowaniu się w języku obcym nowożytnym**. Umiejętność komunikacji opiera się na możliwości zaprezentowania wiedzy nabytej w zakresie języka. Podczas kształcenia umiejętności komunikacji rozwija się różnorakie kompetencje zawarte w podstawie programowej, takie jak np. **krytyczne i logiczne myślenie, rozumowanie, argumentowanie i wnioskowanie**. To umiejętności, które są rozwijane już od szkoły podstawowej. Warunkują u ucznia docenienie możliwości

poszerzania wiedzy i stosowania jej w praktyce. To jeden z warunków kształcenia językowego. W związku z powyższym, jednym z głównych celów kształcenia językowego będzie szeroko rozumiana znajomość środków językowych – słów, struktur językowych, pisowni i wymowy.

Najistotniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia językowego to: sprawne komunikowanie się w języku obcym, wykorzystywanie do nauki języka wiedzy matematycznej, poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł językowych, a także korzystanie z narzędzi informatycznych do kreatywnego rozwiązywania zadań i problemów językowych, praca w zespole klasowym i społeczna aktywność uczniów przy projektach językowych.

W pracy nauczyciela oddziaływanie na kształtowanie wiedzy, umiejętności, zdolności czy nawyków językowych u ucznia jest podstawowym celem i kierunkiem nauczania, a wynikiem takiego nauczania jest określona wiedza i umiejętności. W tym wypadku warto nawiązać do taksonomii celów nauczania Bolesława Niemierki (Niemierko 1988: 72–73), który wyznaczył 4 kategorie taksonometryczne do kompletnego ujęcia celów nauczania, które mogą stać się przedmiotem pomiarów. Te cztery kategorie to zapamiętywanie, zrozumienie, zastosowanie w sytuacjach typowych oraz zastosowanie w sytuacjach problemowych (w opracowaniach zaznacza się je dużymi literami alfabetu łacińskiego).

Poziom **Wiadomości:**

- **zapamiętanie wiadomości (A)** – to gotowość ucznia do przypomnienia różnych terminów, zasad, reguł, praw itp. Uczeń rozumie wiadomości, nie myli ich i nie zniekształca. Czasowniki używane do określania celów to: podać, wymienić, określić, zdefiniować, wyliczyć, zidentyfikować;
- **zrozumienie wiadomości (B)** – tutaj uczeń przedstawia różne treści w innej formie niż je zapamiętał, porządkuje i streszcza różne informacje. Czasowniki używane do określania celów to: wyjaśnić, streścić, scharakteryzować, rozróżnić, rozpoznać, uzasadnić.

Poziom **Umiejętności:**

- **stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych (C)** – to opanowanie przez ucznia umiejętności praktycznego stosowania wiadomości według podanych mu wcześniej wzorów. Cel nie może być bardzo odległy od celów osiągniętych w toku ćwiczeń szkolnych. Czasowniki używane do określania celów to: zastosować, skonstruować, wykonać, połączyć, rozwiązać, narysować, porównać, określić, sklasyfikować, zmierzyć, zaprojektować, wykreślić;
- **stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych (D)** – to opanowanie przez ucznia umiejętności formułowania i rozwiązywania problemów. To uczeń dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk, formułuje plan działania, tworzy oryginalne przedmioty. Czasowniki używane do określania celów to: ocenić, udowodnić, wykryć, zanalizować, zaplanować, opracować, zaproponować.

Takie kategorie nie mają dokładnego związku z poziomem wymagań na poszczególne oceny, gdyż, przykładowo, jeśli uczeń wykona zadanie przez naśladowanie (kategoria C: stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych), a nie zna zasady tłumaczącej dane zadanie, trudno ocenić jego pracę zgodnie z powyższymi kategoriami. **Zastosowanie taksonomii celów dotyczy czynności ucznia określonych w postaci celu operacyjnego, w postaci elementu treści poznanej przez ucznia lub w postaci**

prostego zadania sprawdzającego osiągnięcia ucznia. Niemierko wskazuje również, jak istotne jest określenie celów nauczania, aby wskazać uczniom kierunek dążeń i określić cel ogólny oraz operacyjny (cele operacyjne opisują zachowanie, jakie wykazuje uczeń po zakończeniu procesu nauczania). Można wyróżnić kilka zasad operacjonalizacji celów nauczania:

- poszanowanie osobowości ucznia;
- umiar w uszczegółowieniu;
- otwartość zbioru celów operacyjnych;
- zachowanie celu ogólnego.

Po zakończeniu kształcenia uczeń powinien w określonych przypadkach przejawiać wypracowane zachowania, stosując określone cele. Finalnie uczeń nabywa umiejętności konkretnie wyznaczone przez nauczyciela i zgodne z podstawą programową.

W szkole podstawowej język obcy nowożytny może być nauczany na dwóch etapach edukacyjnych:

- I etap edukacyjny (klasy I–III szkoły podstawowej);
- II etap edukacyjny (klasy IV–VIII szkoły podstawowej).

Na pierwszym etapie edukacyjnym każdy uczeń obowiązkowo uczy się jednego języka obcego nowożytnego, natomiast od klasy VII na II etapie edukacyjnym – dwóch języków obcych nowożytnych. W związku z powyższym, w podstawie programowej kształcenia ogólnego przewidziano kilka wariantów nauki danego języka obcego. Jednocześnie ustawodawca podkreśla ważność zapewnienia uczniom możliwości kontynuacji nauki tego samego języka nowożytnego jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych, czyli w sumie przez okres kilkunastu lat.

Wszystkie warianty podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego zostały opracowane w nawiązaniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ), opracowanym przez Radę Europy. Ze względu na specyfikę tego dokumentu (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.) przeznaczonego z założenia dla osób dorosłych uczących się języka obcego nowożytnego, powiązanie poszczególnych wariantów podstawy programowej kształcenia ogólnego z poziomami określonymi w ESOKJ ma wyłącznie ułatwić określenie orientacyjnego poziomu biegłości językowej oczekiwanego od ucznia kończącego dany etap edukacyjny. Powiązanie to nie stanowi jednak żadnego formalnego odniesienia jednego dokumentu do drugiego. Poszczególne warianty podstawy programowej kształcenia ogólnego odnoszą się do uczniów w różnym wieku i, szczególnie w przypadku uczniów kończących I i II etap edukacyjny, nawiązanie do ESOKJ ma charakter bardzo ogólny.

Poniżej przedstawiono poszczególne warianty podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego w szkole podstawowej:

- I etap edukacyjny (szkoła podstawowa, klasy I–III). Język obcy nauczany jako pierwszy, od początku w klasie pierwszej, wariant podstawy programowej **I.1** nawiązuje do poziomu ESOKJ na poziomie **A1**;

- II etap edukacyjny (szkoła podstawowa, klasy IV–VIII). Język obcy nauczany jako pierwszy, kontynuacja z klas I–III, wariant podstawy programowej **II.1.** nawiązuje do poziomu ESOKJ na poziomie **A2+ (B1** w zakresie rozumienia wypowiedzi);
- II etap edukacyjny (szkoła podstawowa, klasy IV–VIII). Język obcy nauczany jako drugi, od początku w klasie VII, wariant podstawy programowej **II.2.** nawiązuje do poziomu ESOKJ na poziomie **A1.**

Przedstawiony program nauczania dotyczy dwóch wariantów z podstawy programowej – II.2. i II.1. Celem nadrzędnym, do którego dąży się w nauczaniu języka hiszpańskiego jako pierwszego lub drugiego języka obcego, jest takie opanowanie poszczególnych umiejętności językowych, które zapewni uczniowi sprawne komunikowanie się w języku (w mowie i piśmie), a tym samym da mu możliwość otwarcia się na bogaty świat kultury krajów hiszpańskojęzycznych. Dodatkowo należy pamiętać, że będzie to również przygotowanie uczniów do egzaminu ósmoklasisty. Chcąc osiągnąć powyższe cele, należy umożliwić uczniowi zrównoważony rozwój zarówno na płaszczyźnie kształcenia, jak i wychowania.

Wiedza. Podstawa programowa wskazuje inny istotny element, jakim jest **ukazanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności.** Bez wiedzy z języka obcego nie jest możliwe rozwijanie wcześniej wspomnianych umiejętności komunikacyjnych. Podejmowanie prób komunikacji w danym języku bez znajomości podstawowego słownictwa, struktur gramatycznych czy bez posiadania minimalnej wiedzy o miejscu, w którym używa się danego języka, zakończy się fiaskiem i rozczarowaniem u ucznia. Doceniając możliwości, jakie daje posiadana wiedza i zastosowanie jej w praktyce, umożliwia się uczniowi wejście w świat, gdzie komunikacja przebiega w sposób naturalny. Każda szkoła powinna dążyć do organizowania **wymian szkolnych z języka obcego**, co nie tylko zachęca ucznia do wnikliwego poszerzania wiedzy, ale rozbudza w nim **ciekawość poznawczą oraz motywację do nauki. Zapewnia wszechstronny rozwój osobowy, kształtuje postawę otwartości wobec świata i innych ludzi, aktywizuje go w życiu społecznym i uczy odpowiedzialności za zbiorowość.** Nie jest najistotniejsze, czy organizowane wymiany mają charakter wyjazdowy, czy są to wymiany w projektach online. Młodzi też może budować relacje także w internetowej rzeczywistości, co kształtuje kompetencje cyfrowe uczniów. Współpraca online ma jedną dodatkową zaletę – uświadamia kwestię **odpowiedzialności za użytkowanie przestrzeni cyfrowej.** Uczniowie dokonują świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w internecie, a także nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci.

Świadomość, samoświadomość i odpowiedzialność. Innym ważnym warunkiem realizacji kształcenia w nauczaniu języka obcego jest **zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy.** Nauczyciel jest po to, aby nauczyć swojego ucznia bycia odpowiedzialnym za swój własny rozwój. Im bardziej świadomie uczeń podejrze do zagadnienia samokształcenia, tym lepsze efekty uzyska. Niejednokrotnie, częściowe przekładanie odpowiedzialności za naukę na ucznia skutkuje uruchomieniem jego motywacji wewnętrznej, która wynika z ciekawości i zainteresowań, prób, porażek oraz nieustannych poszukiwań. Wsparcie, które otrzyma ze strony ściśle współpracujących ze sobą rodziców i nauczycieli, będzie krokiem milowym na drodze **rozpoznawania własnych predyspozycji i sukcesów**

na dalszej drodze edukacji oraz budowania poczucia własnej wartości. Najistotniejsze cele na płaszczyźnie szkoły odwołują się do umiejętności praktycznych, przydatnych dla ucznia ze względu na ich wpływ na możliwość realizowania się w życiu oraz na rynku pracy.

Świat w XXI wieku zmienia się bardzo dynamicznie, są jednak kompetencje, w których zaimplementowanie w system edukacji warto zainwestować. Zalicza się do nich np. **umiejętność współpracy**. Zachęca się tutaj do rozwijania jej choćby poprzez **metodę projektu**. Aby móc zaangażować się w pracę projektową, uczeń powinien zostać wprowadzony w świat **organizacji i zarządzania własnym czasem, organizacji pracy własnej, a także organizacji i zarządzania projektami**. Wszystkie wspomniane aspekty przyczynią się do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego przez ucznia na miarę jego możliwości. W pracy nad projektem należy uwzględnić indywidualny charakter ucznia, jego zaangażowanie, potrzeby, a przede wszystkim możliwości. Praca metodą projektu dlatego jest chętnie wskazywana i wybierana przez uczniów i nauczycieli, ponieważ ma charakter wieloaspektowy i umożliwia uczniom wypracowanie wielu sprawności. Można tutaj wymienić takie umiejętności jak: **samodzielność, odpowiedzialność, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość**. Uczniowie, pracując w grupie, **uczą się, jak rozwiązywać problemy, jak aktywnie słuchać i jak skutecznie komunikować się**.

Kolejnym zadaniem szkoły jest wyposażenie ucznia w **kompetencje czytelnicze** potrzebne do rozumienia szeroko pojętych tekstów i ich krytyki. Zachęca się w tym wymiarze do czytania lektur w języku obcym, które są dostosowane do poziomu ucznia i dają mu możliwość poznania kultury kraju, w którym używa się języka hiszpańskiego. Bardzo często miłość do podróży rodzi się z czytania bądź słuchania. Za miłością do podróży idzie zainteresowanie nauką języka obcego i pogłębianie wiedzy z tego zakresu. Bardzo ciekawą formą jest nagrywanie rozmów uczniów na temat przeczytanej lektury. Do współpracy można zaprosić rodzimych użytkowników języka lub autorów książek.

Cele wychowania w nauce języka obcego. Szkoła powinna wspierać rozwój ucznia w zakresie poczucia własnej wartości. Uczeń winien otrzymywać od nauczyciela pozytywne wzmocnienie, które otwiera mu drogę do dalszego rozwoju i do niego zachęca. Ten przekaz musi być jasny i zrozumiały. Powinien być wskazaniem do dalszej pracy nad sobą i motywować ucznia. Taka postawa będzie podstawą budowania relacji społecznych sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia. Będzie tworzyć poczucie godności własnej osoby i szacunek dla godności innych osób. Życie w świecie wartości takich jak współpraca, szacunek dla tradycji, poczucie tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej, wskazywanie wzorców do postępowania i budowanie relacji społecznych ma istotny wpływ na całościowy rozwój ucznia. Pomimo drugorzędnej roli szkoły w wychowaniu młodego pokolenia, należy powołać się tutaj na dwa fakty:

- uczeń z różnych względów głównie w społeczności szkolnej spotka się z przekazywaniem wartości;
- uczeń, poszerzając wachlarz wartości wyniesionych z domu, ma możliwość skonfrontowania ich sposobu rozumienia na nowej płaszczyźnie.

Zarówno cele kształcenia, jak i cele wychowawcze powinny stanowić jasny punkt odniesienia dla nauczyciela – ucznia – rodzica. Świadomość, w którym kierunku zmierza nauczanie, daje poczucie bezpieczeństwa i wzmacnia chęć rozwoju. Spiralnie

wprowadzane zagadnienia umożliwiają uczniowi łagodne przejście z materiału, który jest bliski, znany, zrozumiały, do zakresów nowych i nieznanymi. Uczniowie już na drugim etapie edukacyjnym chętnie angażują się w świadomy proces edukacji. Dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się lub dla uczniów zdolnych należy wyznaczyć konkretną drogę, po której mają się poruszać. W przypadku uczniów zdolnych odnosi to natychmiastowy skutek w postaci motywacji i wynoszenia na jeszcze wyższe poziomy rozwoju, a w przypadku uczniów z dysfunkcjami rozwojowymi – niweluje strach i poczucie bezradności w zderzeniu się z nowym materiałem.

Cele kształcenia dla języka obcego nowożytnego dla drugiego etapu edukacyjnego zapisane są w wymaganiach ogólnych. Poniżej porównanie dwóch wariantów podstawy programowej, II.2. oraz II.1., które celowo rozpoczynamy od wariantu II.2., ponieważ w polskiej szkole znacznie częściej spotyka się nauczanie języka hiszpańskiego jako drugiego w klasach VII–VIII.

Podstawa programowa – wariant II.2. Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (II etap edukacyjny, klasy VII i VIII).

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

- I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także bardzo proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie bardzo prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Podstawa programowa – wersja II.1. Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy (II etap edukacyjny, klasy IV–VIII).

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

- I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się **podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie **proste** wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje **krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie **prostego tekstu**, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Uczeń, poszerzając swoją wiedzę z zakresu języka hiszpańskiego, powinien mieć do dyspozycji wachlarz tematów, który jest zgodny z jego zainteresowaniami. Komunikacja powinna odbywać się z uwzględnieniem tematów, które dotyczą bezpośrednio lub pośrednio życia codziennego ucznia. Jeśli chodzi o obszar wychowania, uczeń w pierwszej kolejności powinien czuć się bezpieczny w społeczności szkolnej i być w niej traktowany z pełnym szacunkiem, ponadto powinien spotykać się z indywidualnym podejściem do jego osoby. Nie wolno jednak zapomnieć, że podstawę i bazę wychowywania ucznia w pierwszej kolejności stanowi rodzina, która w materii wychowania i kształcenia winna ściśle współpracować ze szkołą. Pomimo wtórnej roli wychowawczej szkoły, oba aspekty: nauczanie i wychowanie przenikają się bardzo mocno w obrębie jej działań, gdyż nie sposób dzielić się wiedzą, a pozbawić możliwości podzielenia się choćby kwestią dobrych manier, wartości, norm kultury osobistej czy zasadami wzajemnego poszanowania.

ROZDZIAŁ III

Treści nauczania

Zakres tematyczny, który opisany jest w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej, różni się w zależności od wariantu podstawy w programie nauczania języka hiszpańskiego.

Jego prezentację rozpoczynamy od treści nauczania opisanych w wariantcie II. 2., ponieważ są one mniej rozbudowane i każdy nauczyciel, szczególnie ten zaczynający pracę w zawodzie, z łatwością może porównać obydwie treści programowe.

Podstawa programowa – wariant II.2. Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (II etap edukacyjny, klasy VII i VIII)

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

- I. Uczeń posługuje się **bardzo podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
  1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
  2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
  3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły);
  4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy);
  5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta);
  6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne);
  7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług);
  8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki);
  9. kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje);
  10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu);
  11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
  12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
- II. Uczeń rozumie **bardzo proste** wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka (...);
- III. Uczeń rozumie **bardzo proste** wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach) (...);
- IV. Uczeń tworzy **bardzo krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne (...);
- V. Uczeń tworzy **bardzo krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu) (...);

- VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach (...);
- VII. Uczeń reaguje w formie **bardzo prostego** tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach (...);
- VIII. Uczeń przetwarza **bardzo prosty** tekst ustnie lub pisemnie (...);
- IX. Uczeń posiada:
  1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
  2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
- X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).
- XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
- XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- XIII. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, wykorzystywanie środków niewerbalnych).
- XIV. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

Podstawa programowa – wersja II.1. Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy (II etap edukacyjny, klasy IV–VIII)

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

- I. Uczeń posługuje się **podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
  1. człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
  2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
  3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, **zajęcia pozalekcyjne**);
  4. praca (np. popularne zawody i **związane z nimi czynności i obowiązki**, miejsce pracy, **wybór zawodu**);
  5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i **uroczystości, styl życia, konflikty i problemy**);
  6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i **ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe**, lokale gastronomiczne);
  7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, **wymiana i zwrot towaru, promocje**, korzystanie z usług);

8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, **baza noclegowa**, wycieczki, **zwiedzanie**);
  9. kultura (np. **diedziny kultury, twórcy i ich dzieła**, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, **media**);
  10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, **imprezy sportowe**, uprawianie sportu);
  11. zdrowie (np. **tryb życia**, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
  12. **nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych)**;
  13. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, **zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego**);
  14. **życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne)**.
- II. Uczeń rozumie **proste** wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka (...);
  - III. Uczeń rozumie **proste** wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, recenzje, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie) (...);
  - IV. Uczeń tworzy **krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne (...);
  - V. Uczeń tworzy **krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, list prywatny, wpis na blogu) (...);
  - VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach (...);
  - VII. Uczeń reaguje w formie **prostego** tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach (...);
  - VIII. Uczeń przetwarza **prosty** tekst ustnie lub pisemnie (...);
  - IX. Uczeń posiada:
    1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
    2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
  - X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).
  - XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
  - XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
  - XIII. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. uproszczenie formy wypowiedzi, zastąpienie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych).

XIV. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

Rozpisując treści nauczania, nauczyciel w pierwszej kolejności rozpoczyna od tematyki, która jest bliska uczniowi na tym etapie edukacyjnym, a zarazem w danym wieku. W tym programie proponujemy podział treści na zakresy, których liczbę nauczyciel może dowolnie dopasować do realizacji roku szkolnego w zależności od wariantu podstawy programowej (obszerniejsze uzasadnienie i formy pracy znajdują się w poradniku w rozdziale IV).

Podział treści na zakresy tematyczne:

1. **Poznaję świat hiszpańskojęzyczny.** Alfabet hiszpański, dźwięki języka hiszpańskiego (wymowa poszczególnych liter, np.: *ch, ñ, ll, c*), mapa z krajami hiszpańskojęzycznymi oraz poszczególne kraje, święta w krajach hiszpańskojęzycznych (Święto Zmarłych, Boże Narodzenie, Sylwester, Wielki Tydzień, Los Sanfermines itp), ciekawe miejsca w świecie hiszpańskojęzycznym, podróże po krajach hiszpańskojęzycznych, interesujące miejsca w Hiszpanii i w Ameryce Łacińskiej, ciekawostki na temat kultury Ameryki Łacińskiej, meksykańskie stroje regionalne, El Ratoncito Pérez, siesta, znane osoby ze świata hiszpańskojęzycznego (np. Joan Miró, Antonio Gaudí, Velázquez, Picasso, Salvador Dalí, Frida, Diego Ribera, Fernando Botero, Rafael Nadal, Pau Gasol, Álvaro Soler, Luis Fonsi, Marc Anthony), sklepy w kraju hiszpańskojęzycznym, harmonogram pracy w Hiszpanii, przyroda w Ameryce Łacińskiej.
2. **Poznaję innych.** Powitania, pożegnania, zwroty grzecznościowe, przymiotniki wskazujące narodowości, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, zaimki pytajne i tworzenie pytań, przedstawianie innych, zawody, miejsca pracy, horoskop i znaki zodiaku, czas teraźniejszy *Presente de Indicativo* (*ser, tener, llamarse, trabajar*).
3. **Ja i moja rodzina.** Członkowie rodziny, więzi rodzinne, wyrażanie uczuć i emocji, liczebniki 0–100, podawanie wieku, podawanie daty, zawody, miejsca pracy, kolory, czas teraźniejszy *Presente de Indicativo* (*tener, llevar, amar*), zaimki osobowe w funkcji podmiotu, zaimki wskazujące (*este/a*), rodzaj i liczba przymiotników, zaimek dzierżawczy *mi*.
4. **Mój dom.** Dom, różne miejsca zamieszkania, wyposażenie domu i mieszkania, swój pokój oraz położenie przedmiotów, miasto i budynki użytkowe, udzielanie informacji o drodze, wskazywanie położenia przedmiotów, czasownik *haber*, porównanie czasowników *estar/haber*, liczebniki nieokreślone *mucho/a/s, poco/a/s, bastante/s, algún/alguna*, przyimki i wyrażenia przyimkowe miejsca, zaimki nieokreślone, przyimki: *a, al, de, en*, czynności domowe (*limpiar, cocinar, leer, estudiar, ordenar* itp.).
5. **Moja szkoła.** Przedmioty klasowe i przybory szkolne, czasowniki czynności na lekcji, pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne, kolory, dni tygodnia, plan lekcji, miesiące, słownictwo klasowe, pory roku, liczba i rodzaj rzeczownika, rodzajniki określone, harmonogram zajęć, wyrażenia częstotliwości, zajęcia pozalekcyjne.
6. **Moja aktywność i czas wolny.** Obowiązki domowe, czynności codzienne, części dnia, okoliczniki czasu, prowadzenie rozmowy telefonicznej, sporty oraz sporty ekstremalne, obiekty sportowe, miejsca w mieście, godziny, style życia, życie rodzinne i zawodowe, czas teraźniejszy *Presente de Indicativo* (czasowniki zakończone na *-ar, -er, -ir*), czasowniki *gustar, encantar*, czasowniki z obocznością *e>ie, o>ue, u>ue, e>i*, czasowniki *hacer, salir, ver, poder, saber, preferir, querer*, czasowniki zwrotne, przysłówki i wyrażenia czasowe, zaimki dopełnienia dalszego, czasowniki z przyimkami: *trabajar de, ocuparse de*.

7. **Moja dieta.** Produkty żywnościowe (owoce, warzywa, mięsa, nabiał, pieczywo, napoje, dania i potrawy, rodzaje kanapek), nawyki żywieniowe innych oraz własne, godziny otwarcia sklepów i restauracji, przepisy kulinarne, zgodność w liczbie i rodzaju, mówienie o zwyczajach z czasownikiem *soler*, tryb rozkazujący (*tú*).
8. **Moje zakupy.** Opisywanie ubioru, dodatki, obuwie, kolory złożone, formy płatności, liczebniki do 2000000, odgrywanie roli w sklepie, pytanie o cenę, podawanie ceny, różne sklepy i ich produkty, przysłówki miary, porównanie i wyrażanie przeciwieństw, czas terażniejszy *Presente de Indicativo* (czasowniki nieregularne z obocznością samogłoskową *querer, llevar, vestir, ponerse, probarse*), zaimki osobowe dopełnienia dalszego, struktury wyrażające warunek realny, zaimki wskazujące, zaimki dopełnienia bliższego.
9. **Jestem chory.** Części ciała, choroby i ich symptomy, lekarstwa i środki medyczne, stany emocjonalne i fizyczne, odczucia, wizyta u lekarza, pierwsza pomoc, udzielanie rad z czasownikiem *deber*, czas terażniejszy *Presente de Indicativo* (czasowniki *estar, ir, tener, doler, encontrarse, padecer, sentir* itp.), porównanie czasowników *ser/estar*.
10. **Przyroda i ja.** Zwierzęta (nazwy dzikich zwierząt, nazwy zwierząt domowych), nazwy podstawowych roślin, główne kierunki geograficzne, zasoby naturalne Ziemi, elementy przyrody i krajobrazu, ochrona środowiska, rozwiązania ekologiczne (można zaprezentować takie rozwiązania z Polski i z Hiszpanii), peryfrazy werbalne z czasownikiem *deber, tener + que + bezokolicznik*, porządkowanie wypowiedzi: *primero, segundo, luego, al final*.
11. **Kultura i ja.** Święta i uroczystości, tradycje i zwyczaje polskie, środki komunikacji, programy telewizyjne, kino i seriale, słownictwo związane z radiem, telewizją, filmem i internetem, miejsca sztuki i kultury (muzea, teatry, opery, biblioteki), zapraszanie na wydarzenia kulturalne, telenowele latynoamerykańskie, opisywanie programu telewizyjnego, streszczanie filmu, czasowniki wyrażające opinię: *gustar, encantar, odiar, interesar, preferir*, przymiotniki wyrażające opinię, wymienianie wad i zalet.
12. **Jestem odkrywcą świata.** Środki transportu, bilety na różne środki transportu, turystyka, wakacje, moje podróże i wycieczki, stacje kolejowe i autobusowe, wypadki, zwroty grzecznościowe (*tú, usted*), wiedza i umiejętności – odkrywanie różnych dziedzin nauki, człowiek a technologia, technologiczne sprzęty oraz internet i portale społecznościowe, czas przeszły *Pretérito Perfecto de Indicativo*, imiesłowy regularne i nieregularne, okoliczniki czasu, przysłówki: *ya, todavía no*, czas przeszły *Pretérito Indefinido de Indicativo*, okoliczniki czasu *Indefinido*, czasowniki ruchu (*ir, viajar, volar, conducir, andar* itp.) peryfrazy werbalne: *ir a + bezokolicznik, hay que + bezokolicznik*.
13. **Jestem częścią społeczeństwa.** Społeczeństwo, wydarzenia i zjawiska społeczne, wyrażania powinności, wyrażanie opinii, wyrażenia służące do organizacji tekstu i wypowiedzi ustnej, struktury z bezokolicznikiem *querer, saber, soler, poder*, przymiotniki wyrażające opinię, zasady dyskusji i prowadzenie dyskusji w języku obcym, argumentowanie swojego zdania.

Wprowadzanie szczegółowych zakresów tematycznych z poszczególnych obszarów powinno odbywać się zawsze spiralnie, czyli w oparciu o ciągłe powracanie do raz poznanych zagadnień i stopniowe ich rozwijanie (przykłady spiralnego realizowania treści znajdują się w poradniku w rozdziale IV).

Uczeń, tworząc wypowiedzi ustne lub pisemne, powinien zawsze opierać się na 4 fundamentach – powinien zadbać, aby wypowiedzi były: **krótkie, proste, spójne**

i **logiczne**. Oprócz nabywania nowych treści nauczania uczeń powinien osiąść wiedzę o krajach hiszpańskojęzycznych. Ma to odniesienie zwłaszcza do literatury, historii i geografii. Uczeń świadomie angażuje się w proces uczenia poprzez podejmowanie aktywności, których oczekuje się od niego według zapisów podstawy programowej (umiejętność współdziałania w grupie i udziału w pracach projektowych). W trakcie tych czynności uczeń wyszukuje informacje z różnych źródeł, koryguje błędy i stosuje strategie komunikacyjne.

W realizacji wymagań podstawy programowej II.2. ważne jest podwójne zawężenie zakresów tematycznych: po pierwsze, z podanych zakresów należy zrealizować tylko 12, a po drugie – każdy zakres tematyczny jest pomniejszony o niektóre aspekty (np. w zakresie tematycznym **człowiek** uczeń nie będzie realizował aspektu *etapy życia*).

Charakterystyczne wymagania dla klasy VII i VIII w przypadku języka hiszpańskiego jako drugiego to **bardzo podstawowy zasób środków językowych**, który wpływa na rozumienie i tworzenie wypowiedzi (prostych, krótkich, spójnych i logicznych). Jednak nawet przy braku szerokiego wachlarza środków językowych ważne jest, aby uczeń nie uczył się języka hiszpańskiego w oderwaniu, lecz – by zakorzenił tę naukę w kulturze kraju, w którym dany język jest narzędziem porozumiewania się. Przy realizacji tych treści można korzystać z materiałów autentycznych, takich jak: gazety, audycje radiowe, krótkie filmiki z youtube, filmy, oryginalne programy telewizyjne itp.

Porównując obie podstawy programowe, czyli *Podstawę programową – wersja II.1. Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy (II etap edukacyjny, klasy IV–VIII)* oraz *Podstawę programową – wersja II.2. Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (II etap edukacyjny, klasy VII–VIII)* zauważa się istotną różnicę w doborze sformułowań. Uczeń, który kontynuuje naukę na podbudowie I etapu edukacyjnego, ma posługiwać się podstawowym zasobem środków językowych, powinien rozumieć proste wypowiedzi ustne oraz pisemne w standardowej odmianie języka, a także samodzielnie formułować krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne oraz pisemne. Istotnym jest tutaj zatem słowo **proste**, które odnosi się do celów kształcenia – wymagań ogólnych. Inną sytuację obserwuje się z nauczaniem języka hiszpańskiego jako drugiego na II etapie edukacyjnym w klasach VII i VIII. Tutaj zapisy podstawy programowej wyraźnie zaznaczają, że uczeń ma posługiwać się **bardzo podstawowym** zasobem środków językowych, jednocześnie ma rozumieć bardzo proste wypowiedzi ustne i pisemne, formułować bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, zaś, uczestnicząc w rozmowie w typowych sytuacjach, reagować w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie bądź pisemnie w formie bardzo prostego tekstu.

RODZIAŁ IV

Warunki i sposób realizacji programu nauczania z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Warunki optymalne sprzyjające efektywnemu procesowi nauczania są kluczem do sukcesu w temacie realizacji szeroko pojętych wymagań zawartych w podstawie programowej nauczania ogólnego dla języka obcego nowożytnego, czyli w tym przypadku języka hiszpańskiego, dla II etapu edukacyjnego. Oprócz strony formalnej, czyli przepisów prawa oświatowego, które m.in. określają kwalifikacje nauczycieli, wymiar godzin oraz wyznaczają ogólną strategię działań, należy zwrócić uwagę na realizację nauczania języka hiszpańskiego w oparciu o kierunki i tendencje w nauczaniu języków obcych.

Przed regułami gramatycznymi, które są niewątpliwie ważne w nauczaniu języka hiszpańskiego, powinno się położyć nacisk na praktyczną stronę języka. Uczeń w pierwszej kolejności powinien wiedzieć, jak ma się uczyć, powinien przy wsparciu nauczycieli, rodziców i kolegów testować różne sposoby uczenia się, aby odnaleźć optymalne dla siebie strategie.

Nie można pominąć tutaj ważnej roli motywacji wewnętrznej, którą w sobie odkryje sam uczeń. Zdecydowanie mniej znaczącą jest ta, która przychodzi z zewnątrz, czyli jest wynikiem wpływu na ucznia.

Kolejną kwestią są umiejętności, które uczeń nabywa w procesie uczenia się, czyli m.in. umiejętność pracy w grupie, umiejętność organizowania własnego warsztatu pracy oraz podejmowanie odpowiedzialności za wyznaczone zadania. W dzisiejszej edukacji dochodzi do tego jeszcze zapewnienie nauki w formie pozalekcyjnej, zdalnej oraz ciągłe wsparcie dla uczniów ze SPE.

Jakie korzyści może mieć uczeń ze znajomości języka hiszpańskiego?

Na początku samego procesu nauczania należy zadać sobie istotne pytanie: do czego jest lub będzie potrzebny uczniowi język hiszpański opanowywany w zależności od wersji podstawy programowej jako pierwszy lub drugi język nowożytny? Zwykle odpowiedzią, którą można usłyszeć, jest komunikacja, i dla doprecyzowania: **skuteczna komunikacja**.

W nauczaniu języka obcego nowożytnego istotna jest komunikacja w mowie i piśmie. Z obu wymienionych rodzajów komunikacji ważniejsza zdaje się być komunikacja ustna, choć każdy nauczyciel i uczeń ma świadomość konieczności rozwoju czterech sprawności językowych: mówienia, pisania, czytania i słuchania, które mocno ze sobą rezonują.

Złożoność procesu nauczania. Bazując na wytycznych podstawy programowej dla języka obcego nowożytnego, można odnaleźć istotne wskazówki, w jakich warunkach i w jaki sposób powinno się realizować nauczanie języka hiszpańskiego. Nie można jednak nie uwzględnić tutaj istotnej wytycznej zawartej w podstawie programowej, a mianowicie że **„rozwijanie kompetencji w zakresie języka obcego nowożytnego należy z założenia traktować jako proces wieloletni, naznaczony nierównomiernym rozwojem w zakresie poszczególnych umiejętności, zależny od warunków, w których kształcenie to się odbywa”** (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Kolejną, nie mniej istotną wskazówką jest wytyczenie drogi, którą powinna podążać szkoła, pragnąc zapewnić jak najlepsze warunki dla ukończenia z sukcesem danego etapu edukacyjnego w nauczaniu języka hiszpańskiego. Dalej w rozporządzeniu czytamy: „zadaniem szkoły jest zapewnienie takich warunków, w których godziny przeznaczone na kształcenie językowe zostaną wykorzystane w sposób optymalny, tak dla języka nauczanego jako pierwszy (wiodący), jak i dla języka nauczanego jako drugi (od klasy VII)” (tamże).

Istotne warunki i sposoby realizacji kształcenia z punktu widzenia nauczania języka. Nauczanie języka obcego nowożytnego, a w tym przypadku języka hiszpańskiego według podstawy programowej, powinno zostać zapewnione w całym cyklu kształcenia, czyli na etapie I, II i III. Chodzi tutaj o język obcy nowożytny nauczany przede wszystkim jako pierwszy. Taka ciągłość zapewnia uczniowi osiągnięcie pełnego rozwoju w nauce języka hiszpańskiego. Jest to prawo ucznia, który chce kontynuować naukę języka na kolejnych etapach edukacyjnych.

Sposób tworzenia grup językowych. Uczniowie osiągają większą skuteczność w nauce języka hiszpańskiego, kiedy grupy, w obrębie których pracują, mają, jak zostało to zaznaczone w podstawie programowej, zbliżony poziom biegłości językowej. Wówczas zarówno uczeń, który wykazuje wybitne zaangażowanie w naukę języka, jak i ten, który na przyswajanie języka hiszpańskiego potrzebuje więcej czasu, mogą ze spokojem, w bezpiecznej atmosferze, bez zbędnego porównywania odnaleźć się na drodze uczenia się języka.

Wyposażenie sali. Dobrze wyposażona sala lekcyjna jest niewątpliwie atutem do prowadzenia nauki języka hiszpańskiego. Podstawa programowa wylicza tutaj: dostęp do słowników, pomocy wizualnych, odtwarzacza płyt CD/plików dźwiękowych, komputera ze stałym łączem internetowym. Są to istotne elementy składające się na skuteczność w nauczaniu języka hiszpańskiego. Nie do przecenienia są jednak możliwości lokalowe, które umożliwiają pracę indywidualną, w parach, w grupach. W nauczaniu zdalnym, wykorzystując platformy do nauki, także można z wielkim powodzeniem zadbać o wcześniej już omówione formy pracy. Istotnym elementem jest tutaj zapewnienie uczniowi możliwości pracy w grupach, które winny stale się zmieniać – uczeń w tym przypadku pracuje z ciągle nowymi partnerami językowymi, tworząc z nimi niezależnie różne konstelacje. Nie do przecenienia jest zwrócenie uwagi na fakt, że praca w grupach czy w parach daje także możliwość zdrowej rywalizacji oraz uświadamia uczniowi, jaki jest jego stopień opanowania języka.

Organizacja czasowa kształcenia. Istotne jest, aby odpowiednio zaplanować kształcenie pod względem czasowym. Lekcja 45-minutowa powinna zapewniać bezpieczne i higieniczne warunki pracy. Należy wziąć pod uwagę wiek ucznia, co wiąże się z jego umiejętnością koncentracji i, np. w przypadku młodszych dzieci, należy przeplatać zadania tak, aby przeciwdziałać zmęczeniu i znużeniu oraz pozwolić dzieciom na trochę ruchu w sali. Tak samo należy postępować z uczniami ze SPE, np. z ADHD (od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*). Zadania również powinny być zróżnicowane czasowo i mieć różne poziomy trudności. Zarządzanie czasem jest tak samo ważne w przypadku nauczania w formie zdalnej, przy czym należy uwzględnić zasady bezpiecznego korzystania z urządzeń do komunikacji elektronicznej.

Diagnoza „na bieżąco”. Uczeń i rodzic powinni otrzymywać informację zwrotną na temat postępów poczynionych w procesie uczenia się języka obcego. Podstawa

programowa informuje nas o ważności diagnozowania na bieżąco, ale przede wszystkim stawia nauczycielowi za cel jasność w przekazywaniu informacji zwrotnej o uczniu.

Na II etapie edukacyjnym warto wprowadzić jasne reguły, które dadzą klarowną wiedzę na temat poziomu zaawansowania ucznia. Mogą być to np. informacje zwrotne w postaci tabelki, która wskaże, jaka sprawność językowa jest przodująca, a jaka stanowi obszar do dalszej pracy

Umiejętność samooceny. Samoocena oraz stosowanie różnych technik służących autodiagnozie jest, według podstawy programowej, **szczególnym zadaniem nauczycieli i szkoły**. Uczniowie będą robili o wiele szybsze postępy w nauce języka hiszpańskiego, jeśli będą uczniami świadomymi konieczności wypełniania swoich obowiązków. Już na poziomie II etapu edukacyjnego uczniowie zadają konkretne pytania i umięją z powodzeniem ocenić swoją pracę, znając jasne wytyczne przekazane przez nauczyciela. Bardzo często stosuje się w podsumowaniu rozdziału metodę tabelaryczną, dzięki której uczeń może sam ocenić to, co zostało przez niego dobrze opanowane i to, co jeszcze wymaga z jego strony wkładu pracy. Nauczyciel, planując lekcję powtórzeniową, może uściślać zakresy materiału, których opanowania oczekuje na danym etapie, ale także może dać uczniom możliwość współdziałania w konstruowaniu tej formy powtórzenia materiału.

Umiejętność stosowania technik służących uczeniu się. Wykorzystywanie w nauce języka hiszpańskiego różnego rodzaju technik może w sposób znaczący wpłynąć na kwestię opanowywania języka hiszpańskiego. Jedną z technik wartych polecenia jest technika projektowa, która, oprócz kwestii językowych, porusza inne zagadnienia, np. umiejętność pracy w grupie. Zawsze po zakończonym projekcie w szkole powinno zostać zorganizowane podsumowanie projektu w formie, która pozwoli zobaczyć uczniom biorącym udział w projekcie, jak również ich kolegom oraz całej społeczności szkolnej, jaka droga została pokonana. Takie podsumowanie może posłużyć za zachętę do wzięcia udziału w kolejnych projektach szczególnie dla tych, którzy się tego obawiali lub nie wierzyli we własne możliwości.

Jeżeli szkoła podstawowa żyje nauczaniem języka hiszpańskiego, to odzwierciedleniem tej sytuacji będą widoczne działania w tym zakresie: strona szkoły będzie prezentowała prace uczniów, społeczność szkolna będzie zaangażowana w projekty krajowe i zagraniczne, będą tworzone prezentacje, scenki oraz seanse filmowe związane z językiem hiszpańskim.

Kształtowanie postaw. Zapisy podstawy programowej zachęcają do uwrażliwiania na kulturę kraju, w którym językiem użytkowym jest język hiszpański. Jest to swoistego rodzaju docenianie różnic w kulturze, sposobie postrzegania i przeżywania świata oraz nauka szacunku i otwartości dla tego, co nowe. Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie jest wprowadzanie na zajęcia z języka hiszpańskiego wybranych tematów z zakresu wiedzy o kulturze.

Nauka języka hiszpańskiego jest procesem złożonym i wieloletnim, w trakcie którego uczeń ma możliwość opanowania różnych treści, ale którego nadrzędnym celem jest doprowadzenie do skutecznej komunikacji. Komunikacja zaistnieje, jeśli cały proces nauczania będzie prowadzony w sposób świadomy, ciekawy, dający możliwości rozwoju, wpływający na rozwój kompetencji kluczowych, dający margines błędu, który nie jest traktowany jako zło konieczne, ale trampolina do osiągnięcia wyższego poziomu biegłości językowej.

Edukacja włączająca. Nauczyciel w swoim podejściu do kształcenia i wychowania powinien kierować się głównym celem, którym jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich uczniów oraz zapewnianie im możliwości rozwijania ich indywidualnych potencjałów. Ważne jest, aby wyposażyć uczniów w kompetencje przydatne społecznie i uświadomić im, że, niezależnie od różnic w pochodzeniu, wyznaniu czy sprawności i stanie zdrowia, każdy jest cenną częścią społeczeństwa. Dlatego tak istotne jest dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia.

Nauczyciele pracujący w klasie, do której uczęszczają dzieci o nieharmonijnym rozwoju, z różnymi kompetencjami i trudnościami w uczeniu się, a także dzieci o różnych stylach uczenia się, często czują, że brakuje im doświadczenia, a czasem wiedzy o pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dlatego tak ważny jest warsztat pracy ukierunkowany na zindywidualizowaną pomoc takim uczniom. Należy pamiętać o tym, by nie szufladkować uczniów z poszczególnymi niepełnosprawnościami, ponieważ dwaj uczniowie z np. zespołem Aspergera mogą przejawiać zupełnie inne trudności i potrzeby (Sozańska 2018: 7). Nieodpowiednie działania lub nieumiejętnie prowadzona edukacja włączająca niosą za sobą ryzyko wykluczenia danego ucznia z grupy rówieśniczej, dlatego nauczyciel swoją postawą, kreatywnością i elastycznością ma dawać przykład właściwego postępowania. Agnieszka Sozańska (2018: 9) określa najważniejsze zagadnienia, na które należy zwrócić uwagę, ucząc języka obcego w klasie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych:

- organizacja przestrzeni klasy sprzyjająca skupieniu (bez rozpraszających dekoracji na ścianie frontowej; takie ustawienie ławek, aby nauczyciel mógł łatwo podejść do każdego ucznia i/lub zorganizować pracę grupową; celowe rozmieszczenie uczniów z SPE);
- jasno sformułowane, konkretne i podzielone na łatwe do zapamiętania reguły obowiązujące w klasie i zwizualizowane w taki sposób, aby można się do nich odnosić w sposób niewerbalny (np. stukając palcem w odpowiedni punkt regulaminu);
- dynamiczna praca nauczyciela; nauczyciel może krążyć między ławkami, odgradzać uczniów rozpraszających grupę, zwracać uwagę na ich postawy, przysiądać się, wydawać niewerbalne polecenia poprzez gesty i mimikę;
- stosowanie pochwał/ostrzeżeń/interwencji i pomocy w sposób konkretny i nieodroczone w czasie;
- multisensoryczność form i metod pracy, dostosowana do uczniów ze SPE, lecz także do różnorodnych stylów uczenia się (słuchowcy, wzrokowcy, kinestetycy itp.).

ROZDZIAŁ V

Procedury osiągnięcia celów kształcenia i wychowania w pracy z uczniami na II etapie edukacyjnym oraz zalecane metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne

Najnowsze badania nad mózgiem wskazują wyraźnie na pewną istotną zależność w procesie nauczania, który, aby osiągnąć określone cele i założenia, musi uwzględnić metody i techniki aktywizujące pracę mózgu ucznia i wykorzystujące jego pełny potencjał. Nauczyciel w pracy dydaktycznej powinien oprzeć się przede wszystkim na tych metodach i technikach, które umożliwią uczniowi jak najlepsze opanowanie wiedzy poprzez jak najsilniejsze zaangażowanie w proces uczenia się. Uczeń uczy się najbardziej skutecznie, kiedy:

- jest aktywny;
- przeżywa treści, których ma się nauczyć, a im głębiej je przetwarza, tym lepiej pozostają w jego pamięci;
- nie jest „zmotywowany lękiem”;
- tworzy historie, ma wpływ na ich treści;
- angażuje swoje emocje w proces uczenia;
- doświadcza czegoś pozytywnego w nauce;
- otrzymuje wiadomości które są: nowe, ważne, ciekawe;
- jest uważny, gdyż wtedy lepiej zapamiętuje określone treści;
- działa we wspólnocie, doświadcza wspólnych aktywności;
- generuje nowe przykłady, czyli jedną treść wyraża na kilka różnych sposobów;
- bazuje na motywacji, która jest sterowana z jego wnętrza, wówczas ma szansę na bardziej skuteczne opanowanie danego materiału;
- nauczyciel staje się jego przewodnikiem w procesie nauczania, a nie prawodawcą;
- spotyka na swojej drodze nauczyciela zafascynowanego swoim przedmiotem (Chmura 2014).

Metody i techniki aktywizujące na lekcji języka hiszpańskiego. Podział metod i ich klasyfikacja jest obecnie dość zróżnicowana. Każdy młody nauczyciel chce bazować w swojej pracy na metodach *stricte* językowych oraz dbać o różnorodność metod i technik językowych. Fundamentem w procesie dydaktycznym jest uwzględnienie cech osobowościowych grupy oraz określenie konkretnych sprawności i umiejętności, które należy rozwijać w kształceniu językowym. Spośród wielu metod nauczania można wydzielić dwie grupy: tradycyjne i niekonwencjonalne. Tradycyjne metody są starsze, bardziej sprawdzone i nadal mają swój udział w nauczaniu języków obcych. Tradycyjne metody to:

- **metoda gramatyczno-tłumaczeniowa** – kładzie nacisk na naukę gramatyki i słownictwa, jest głównie wykorzystywana w czytaniu i rozumieniu tekstów, używana do nauczania poszczególnych sprawności językowych;
- **metoda bezpośrednia** – kładzie nacisk na bezpośredni kontakt z językiem oraz naturalne uczenie się gramatyki i leksyki;
- **metoda audio-lingwistyczna** – polega na częstym powtarzaniu (na głos) określonego materiału leksykalnego, zwrotów językowych oraz całych zdań celem utrwalenia i zapamiętania;

- **podejście kognitywne** – kładzie nacisk na naukę zasad i reguł, które pozwalają uczniowi tworzyć samodzielne wypowiedzi, co z czasem usprawnia proces komunikacji (Komorowska 2004: 25).

Do metod niekonwencjonalnych można zaliczyć:

- **metodę cichą** – to metoda, w której nauczyciel, po zaprezentowaniu nowego materiału, stopniowo milknie i posługuje się tylko mową ciała. Uczniowie dzięki temu mogą stać się autonomiczni i sami odkrywają możliwości drzemiące w języku;
- **sugestopedię** – jest ona oparta na sugestii i na odpowiednim podejściu nauczyciela do uczniów. To nauczyciel tworzy komfortowe i bezpieczne warunki do rozwoju swoich uczniów, używa pozytywnych sugestii, aby uczniowie mieli wewnętrzne przekonanie o tym, że uda im się opanować dany materiał i treści. Jest to forma wzmacniania w uczniach przekonanie o tym, jak prosto mogą odnieść sukces edukacyjny;
- **technikę całkowitego zanurzenia** – kładzie ona nacisk na przyswajanie języka w żywej formie, bez zapamiętywania pojedynczych słówek czy struktur gramatycznych. Uczeń posługuje się językiem w trybie ciągłym i w każdej napotkanej sytuacji;
- **podejście kompleksowe** – oznacza intensyfikację nauki języka obcego z naciskiem na osiągnięcie konkretnych poziomów kompetencji, wprowadzenie do kształcenia i szkolenia koncepcji świadomości językowej oraz promowanie innowacyjnych i wielojęzycznych metod nauczania przy użyciu różnych narzędzi i platform, takich jak europejska platforma internetowa dla szkół School Education Gateway czy eTwinning.
- **metodę *Community Language Learning* (CLL)** – metoda ta zakłada, że język to ciągła międzyludzka interakcja i bazuje na porozumiewaniu się oraz obserwacjach grupy. Nauczyciel prowadzi zajęcia w formie rozmowy grupy terapeutycznej, a uczniowie, którzy chcą mówić, mówią oraz rozmawiają między sobą. Nauczyciel notuje wypowiedzi uczących się i tworzy bazę językową na tej podstawie.

Podejście, które nie jest zaliczane ani do metod konwencjonalnych, ani do metod niekonwencjonalnych, to **podejście komunikacyjne** – dziś najpowszechniejsze w nauczaniu języków obcych. Kładzie ono nacisk na umiejętność skutecznego porozumiewania się, a za cel kształcenia uznaje osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej rozumianej jako umiejętność porozumiewania się w sposób odpowiadający danej sytuacji. W podejściu komunikacyjnym po raz pierwszy zwraca się uwagę na naukę umiejętności uzyskiwania i przekazywania informacji, a nie na naukę języka obcego jako systemu.

W metodyce nauczania języków obcych istnieje jeszcze przykład metodyki opartej na integracji. Jest to **zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe, nazywane podejściem AICLE (*Aprendizaje Integrado de Contenidos y Lenguas Extranjeras*)**. AICLE to metoda łącząca wykorzystywanie języka obcego do nauczania treści niejęzykowych – przedmiotowych. Takie podejście powoduje wzrost poziomu umiejętności językowych, wiedzy przedmiotowej uczniów, a także zgłębia rozwój poznawczy.

W programie znajdują się również metody najbardziej odpowiadające potrzebom ucznia na drugim etapie edukacyjnym:

- **metody podające:** krótki wykład informacyjny, opowiadanie, opis, miniprelekcja, anegdota, odczyt, objaśnienie lub wyjaśnienie – uczeń przyswaja wiedzę;

- **metody problemowe:** krótki wykład problemowy, klasyczna metoda problemowa, w tym **aktywizujące:** metoda przypadków, metoda sytuacyjna, inscenizacja, gry dydaktyczne: symulacyjne, decyzyjne, psychologiczne; seminarium, dyskusja dydaktyczna: związana z wykładem, okrągły stół, burza mózgów lub giełda pomysłów, metaplan – uczeń jest odkrywcą;
- **metody programowane:** z użyciem komputera, z użyciem maszyny dydaktycznej, z użyciem podręcznika programowanego;
- **metody eksponujące:** pokaz połączony z przeżyciem, film, sztuka teatralna, miniekspozycja, wystawa – uczeń przeżywa emocje;
- **metody praktyczne:** pokaz z objaśnieniem, pokaz z instruktążem, ćwiczenia przedmiotowe, ćwiczenia produkcyjne, metoda projektów, metoda przewodniego tekstu, symulacja (Szłosek 1995: 38) – uczeń uczy się przez działanie.

Metoda projektu. Powyższa metoda przeżywa obecnie swój renesans i jest na nowo odkrywana w edukacji. Sytuacja ta jest wynikiem rozwoju i zgłębiania wielu aspektów, nie tylko językowych, podczas realizacji projektu. W metodzie bynajmniej nie chodzi tylko o uatrakcyjnienie lekcji języka, choć jest to na pewno aspekt nie do przecenienia. Ta metoda sprzyja wielostronnemu uczeniu się, a ponadto pozwala na indywidualizację procesu nauczania i realizację założeń edukacji włączającej. Chodzi przede wszystkim o umożliwienie uczniowi zmierzenia się z wieloma zakresami pracy, które wpływają na rozwój wiedzy, umiejętności i doświadczenia w życiu ucznia. Wśród nich można wymienić następujące aspekty, które zostają pogłębione z korzyścią dla ucznia, dla grupy, w której pracuje, dla środowiska szkolnego i, w szerszym zakresie, dla społeczeństwa: aktywność, samokształcenie, postawa prospołeczna, radzenie sobie z krytyką, radzenie sobie z emocjami, planowanie i organizacja pracy, samodzielność w pracy nad językiem, samodzielność w pracy umysłowej i organizacyjnej, wykorzystanie wiedzy i umiejętności już posiadanych, zaradność w gromadzeniu materiałów i ich selekcji, godne przyjmowanie porażek i niepowodzeń oraz właściwa ich interpretacja (Figarski 2003). Żadna inna metoda nie daje tak szerokiego spektrum działania.

Metoda projektu może być stosowana w sposób indywidualny oraz grupowy, tj. tam, gdzie do projektu zaprasza się jedną osobę lub całą grupę językową. Metoda projektu może mieć charakter badawczy i praktyczny. Przykładowym aspektem projektu może być wyznaczenie zakresu danej pracy, np.: szkolny, lokalny i ponadlokalny. Dzięki metodzie projektu uczeń jest niejako zaproszony do zaangażowania się w proces nauczania w realnym wymiarze. Ważnym aspektem w metodzie projektu jest skoncentrowanie się na motywacji wewnętrznej. Bazując na niej, uczniowie osiągają o wiele lepsze wyniki.

Metoda projektu, aby mogła dobrze zakorzenić się w nauce, powinna opierać się o treści podstawy programowej oraz odpowiadać zainteresowaniom uczniów, gdyż to oni będą go tworzyć. W metodzie projektu będzie mógł odnaleźć się każdy uczeń, niezależnie od poziomu sprawności językowych. Aby metoda projektu mogła zaistnieć, musi wystąpić kilka faz:

- wybranie tematu projektu;
- określenie celów projektu i zaplanowanie etapów jego realizacji;
- wykonanie zaplanowanych działań;
- publiczne przedstawienie rezultatów projektu;
- ocena projektu;
- ewaluacja projektu.

Przykładem pracy projektowej może realizacja tematu powiązana z praktycznym wykonaniem hiszpańskiego dania, np. Hiszpania (*tortilla, paella, gazpacho, fabada asturiana, pulpo a la gallega* itp.). Innym przykładem pracy metodą projektu może być udział w konkursie filmów krótkometrażowych w języku hiszpańskim, który co roku organizuje Biuro Rady ds. Edukacji działające przy Ambasadzie Hiszpanii w Warszawie.

W pracy z młodzieżą w klasach IV–VIII szkoły podstawowej sprawdzi się wiele metod i technik, które są elastyczne i pozwalają osiągać coraz lepsze efekty w nauce. Są to: metoda projektu, metoda LDL, czyli uczenie się poprzez nauczanie, metoda odwróconej lekcji, metoda dramy, metoda cebuli, metoda 66, metoda bezpodręcznikowa, metoda Total Physical Response (*La Respuesta Fisica Total*), metoda komunikacyjna, metoda stacji, praca z kartami edukacyjnymi, tworzenie historii na podstawie obrazków, mapa myśli, ocenianie współpracy, informacja zwrotna, rybi szkielet, graffiti, debata, gry i zabawy językowe, dyskusja i burza mózgów. Pomocną metodą w nauczaniu zdalnym może być *blended learning*, a wsparciem w stosowaniu tych metod w nauczaniu zdalnym mogą być aplikacje, np. Jamboard lub Quizlet.

Wszystkie wymienione metody i techniki zostały szczegółowo opisane w *Poradniku metodycznym z języka hiszpańskiego*. Ważne jest, aby w procesie nauczania stosować różnorodne metody, które uwzględniają możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz służą kształtowaniu kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych. Obowiązkowo w tym procesie powinny znaleźć się również metody i techniki bazujące na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (TIK), co pozwala kształtować atrakcyjne umiejętności z punktu widzenia rynku pracy i dalszego rozwoju zawodowego uczniów.

W trakcie lekcji języka hiszpańskiego w szkole podstawowej na drugim etapie edukacyjnym **podstawowymi formami pracy** są:

- praca indywidualna;
- praca w parach i/lub w grupach;
- praca zbiorowa z całym zespołem klasowym.

Każda z form pracy znajdzie swoje zastosowanie w różnych sytuacjach lekcyjnych, warto tutaj dbać o różnorodność i częstą zmianę form pracy.

W przypadku uczniów ze SPE nauczyciel musi pamiętać o dostosowaniu do ich potrzeb metod, form i środków edukacyjnych, sposobu ich realizacji, sposobu motywowania i oceniania uczniów oraz sposobu komunikacji. Warto zwrócić uwagę na dobór odpowiednich środków dydaktycznych, które dopasowane będą do wieku, poziomu zaawansowania grupy, wybranych form pracy oraz potrzeb wybranych uczniów. Uczniowie niedowidzący potrzebują tekstów z powiększoną czcionką oraz materiału obrazkowego z zastosowaniem większego kontrastu. Uczniowie z niedosłuchem powinni mieć transkrypcje ćwiczeń ze słuchu, karty pracy do wyboru czy mapy mentalne. Inni uczniowie ze SPE dostosowane testy, wydłużony czas pracy pisemnej oraz proste instrukcje w zadaniach oraz ćwiczenia dodatkowe.

Rozwijanie sprawności językowych. W myśl teorii konstruktywizmu na każdej jednostce lekcyjnej należy kształtować wszystkie cztery sprawności językowe: słuchania ze zrozumieniem, czytania ze zrozumieniem, mówienia i pisanie.

Słuchanie ze zrozumieniem to podstawowa sprawność w procesie komunikacji językowej. W nauce języka obcego ma największe znaczenie dla dalszego językowego rozwoju ucznia i poszerzenia jego wiedzy i kompetencji. Nauczyciel na każdych zajęciach powinien jak najwięcej mówić do swoich uczniów w języku hiszpańskim oraz odpowiednio dobierać treści słuchowe do wieku i możliwości ucznia. Najczęściej jest on pierwszym wzorem językowym dla ucznia, dlatego tak ważne, aby jego mowa była poprawna stylistycznie i fonetycznie. Każdą aktywność na lekcji nauczyciel może rozbudowywać o małe ćwiczenia rozumienia ze słuchu, np. rozmowę wprowadzającą przed ćwiczeniem, zapoznanie z leksyką, która wystąpi w ćwiczeniu, uzupełnianie luk w tekście na podstawie odsłuchów, ćwiczenia typu prawda/fałsz przeprowadzane w formie ustnej, zadawanie pytań, streszczenie usłyszanego materiału lub scenki dramatycznej do tematyki nagrania. W przypadku uczniów z dysfunkcją słuchu kształtowanie sprawności rozumienia ze słuchu wymaga zastosowania np. transkrypcji zamiast nagrania lub tylko obrazu z nagrania i dopasowaniu tekstów do obrazu.

Czytanie ze zrozumieniem jest sprawnością receptywną podobną do sprawności słuchania. Zamiast analizować bodźce słuchowe, uczeń analizuje bodźce wzrokowe. Istotne są również umiejętności fonetyczne, ale ważniejsze jest prawidłowe rozpoznawanie symboli językowych. Czytanie w języku obcym ma wiele zalet. Umożliwia od początku kontakt z oryginalnym językiem obcym poprzez styczność z nowymi wyrażeniami, wyrazami czy strukturami gramatycznymi, co prowadzi do pogłębiania znajomości środków językowych. Warto wprowadzić na zajęciach czytanie na głos, aby udoskonalać również wymowę. Przykładowe zadania rozwijające tę sprawność to dopasowywanie tytułu do treści tekstu, porządkowanie zdań i fragmentów tekstu oraz uzupełnianie luk, notowanie informacji, dopasowywanie informacji do obrazków, pisemne ćwiczenia prawda/fałsz, odpowiadanie na pytania bądź układanie pytań, układanie planu tekstu, streszczenie lub opowiadanie. Warto zaznaczyć, że w nauczaniu języków obcych stosuje się 2 główne strategie czytania:

- rozumienie globalne tekstu (ang. *skimming*) – polega ono na przeczytaniu tekstu, aby wydobyć z niego ogólny sens;
- zdobywanie informacji szczegółowej (ang. *scanning*) – polega na wyszukiwaniu w tekście konkretnych informacji (Kleban 2014: 20).

W przypadku uczniów ze SPE powinno się zadbać o to, aby uczeń, który nie radzi sobie z czytaniem na głos, nie czytał tekstów na forum klasy. Można również wydłużyć czas pracy z tekstem i zastosować pytania pomocnicze do tekstu, aby ułatwić jego zrozumienie.

Mówienie to jedna z najważniejszych sprawności, na podstawie której uczniowie często określają swoją znajomość języka. Na II etapie edukacyjnym nauczyciel powinien inicjować jak największą liczbę zadań, w których uczniowie mogą wypowiadać się w języku hiszpańskim. Wymaga to jednak wielu ćwiczeń praktycznych na każdych zajęciach.

Na początku II etapu edukacyjnego uczniowie będą odtwarzać zasłyszane wypowiedzi czy dialogi, ale z czasem powinni przejść do zadań bardziej produktywnych, wykreowanych przez siebie. Ćwiczenia dotyczące sprawności mówienia mogą być doskonale wykorzystane do indywidualizowania procesu nauczania; uczniowie o niższym poziomie znajomości języka wykonują ćwiczenia odtwórcze, a uczniowie zdolni mogą wykonywać zadania

bardziej produktywne. Przykładami takich zadań mogą być: recytowanie wierszy, fragmentów tekstów, dialogów, opowiadań; relacjonowanie przebiegu jakichś działań, opisy, wyrażanie własnej opinii, oceny, wcielanie się w rolę, uzyskiwanie i udzielanie konkretnych informacji. W przypadku uczniów ze SPE nauczyciel upraszcza instrukcje do zadań, wydłuża czas na odpowiedź, zachęca do robienia notatek w formie map myśli lub wykresów.

Umiejętność pisania jest najprawdopodobniej najrzadziej wykorzystywaną sprawnością językową w sytuacjach komunikacyjnych, chociaż jest bardzo istotna. W dzisiejszych czasach krótka komunikacja tekstowa towarzyszy uczniowi od dzieciństwa w formie elektronicznej. Uczniowie komunikują się za pomocą krótkich wiadomości tekstowych, używając pisania również do wpisów internetowych czy listów elektronicznych. Dlatego umiejętność ta powinna być stałym elementem w komunikacji językowej. Pisanie wymaga znajomości poprawnej pisowni i ortografii oraz zasad komunikacji poprzez słowo pisane. Na II etapie edukacyjnym rozwija się sprawność pisania krótkich tekstów. Przykładami zadań mogą być: zapis pojedynczych wyrazów, rebusy i krzyżówki, krótkie notatki, uzupełnianie fragmentów tekstów, podpisy pod rysunkami, opisy osób, rodziny, miejsc, pisanie listów. W przypadku uczniów ze SPE, np. ucznia z niepełnosprawnością ruchową lub ucznia z dysgrafią, kształtowanie sprawności pisania może odbywać się na komputerze; w przypadku uczniów niedowidzących należy przygotować materiał o powiększonej czcionce; w przypadku uczniów niedosłyszących i z afazją należy sprawdzić poprawność zapisu, a w pracy z uczniem zdolnym zachęcić do przygotowania dłuższych wypowiedzi. We wszystkich działaniach nauczyciel sprzyja rozwijaniu kompetencji kluczowych, modyfikując i dostosowując formy, metody oraz techniki pracy.

ROZDZIAŁ VI

Ocenianie osiągnięć uczniów

Ocenianie osiągnięć uczniów jest integralną częścią systemu edukacji szkolnej. W artykule 44b, w punkcie 3 Ustawy o systemie oświaty znajdują się następujące informacje: „Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do: wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (...) oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania” (Dz. U. 1991, nr 95, poz. 425 z późn. zm.). Jeżeli ocenianie ma służyć rozpoznawaniu poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności, nie może mieć negatywnego charakteru, lecz spełniać inne funkcje. W ustawie o systemie oświaty można odnaleźć wiele ról, które przypisane są ocenianiu w szkole:

- informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych;
- udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazanie uczniowi informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien się dalej uczyć;
- udzielanie wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju;
- motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce;
- dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce, ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej (tamże).

Z powyższych punktów wypływa pozytywny charakter oceniania, które w pierwszej kolejności ma być wsparciem dla ucznia, rodzica i nauczyciela ma pełnić rolę informacyjną, wskazującą właściwy wybór dróg postępowania i wzmacniającą samodzielny rozwój ucznia. Uczeń w edukacji szkolnej nie pozostaje sam, może liczyć na wsparcie ze strony rodzica i nauczyciela. Ocenianie ma motywować ucznia do tego, żeby starał się coraz bardziej rozwijać i osiągać lepsze wyniki swojej pracy. Ważną rolę w ocenianiu jest także wskazanie na szczególne uzdolnienia ucznia, ale także na trudności, które pojawiają się w procesie przyswajania wiedzy. Wreszcie – ocenianie ma pomóc nauczycielowi w doborze metod i organizacji warsztatu pracy dydaktycznej.

Na sukces w procesie oceniania składają się zatem aktywności wykonywane przez trzy strony: ucznia, rodzica, nauczyciela, przy czym zachęca się tutaj szczególnie do tworzenia możliwości dla uczniów w temacie aktywnej i świadomej samooceny. W obecnej sytuacji szkolnej nauczyciel jest zobowiązany do zindywidualizowania pracy z uczniem, według artykułu 44c ust. 1 Ustawy o systemie oświaty. „Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia” (tamże). W ustępie 2 czytamy: „Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia” (tamże). Z zapisów ustawy wynika jasno, że każdy uczeń powinien być traktowany indywidualnie – nie tylko uczeń, który wykazuje specyficzne trudności w procesie edukacji, lecz każdy uczeń, który w tym procesie bierze udział; nauczyciel winien zawsze uwzględniać potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne konkretnych uczniów. Nie chodzi tutaj w żadnej mierze o brak wymagań i oczekiwań w stosunku do ucznia

w edukacji szkolnej, lecz raczej o traktowanie go podmiotowo, konsekwentnie; chodzi o stawianie mu jasnych, ale i adekwatnych do jego rozwoju, celów, wymagań, a także o sumienne egzekwowanie realizacji tych postulatów.

W związku z powyższym, w szkole ocena wyników nauczania może mieć charakter okresowy i bieżący.

Ocena bieżąca monitoruje pracę ucznia i przekazuje mu informacje o jego osiągnięciach edukacyjnych, przez co pomaga mu w uczeniu się. Ocena ta najczęściej wystawiana jest na każdej lekcji i dotyczy wszystkich sprawności językowych. Może być ustna, opisowa bądź pisemna. **Ocena okresowa** dotyczy sprawdzenia wiedzy w konkretnym okresie, może być np. śródroczna, końcoworoczna, kwartalna bądź miesięczna. Warto podkreślić, że ocenianie jest powiązane z wewnątrzszkolnym systemem oceniania, z którego wynika przedmiotowy system oceniania opracowany przez nauczyciela danego przedmiotu. Powinien on zawierać procentową propozycję skali oceniania. W każdej szkole może się ten system nieznacznie różnić, dlatego też każdy nauczyciel powinien stworzyć swoje własne widełki procentowe ocen, ale w tym programie przyjęte są dwie wartości, które powinny być stałe. Pierwsza propozycja to 0–30% na ocenę niedostateczną. Jest to minimum, które pojawia się na większości egzaminów wewnętrznych i zewnętrznych, dlatego warto przyjąć taką wartość. Drugą wartością jest ocena celująca (94–100%) – tutaj warto zaznaczyć, że uczeń, aby otrzymać taką ocenę, nie musi wykazywać umiejętności wykraczających poza podstawę programową.

Sposoby sprawdzania wiedzy ucznia. Sprawdzanie wiedzy ucznia może odbywać się na wiele sposobów. W rzeczywistości szkolnej wydaje się, że proces sprawdzania wiedzy opiera się głównie na testowaniu. A przecież do dyspozycji nauczyciel i uczeń mają zarówno zwykły sposób oceniania wiedzy, jak i metody alternatywne. W wachlarzu możliwości uzyskania ocen przez ucznia pojawiają się na języku obcym m.in. takie opcje: sprawdzian, test, odpowiedź ustna, krótka praca pisemna, nazywana potocznie „kartkówką” oraz aktywność i zadanie domowe. Niemniej jednak uczeń może być oceniany także dzięki zaangażowaniu się w prace projektowe, lub na podstawie stworzonego przez siebie portfolio językowego.

Ze względu na to, że od klasy IV szkoły podstawowej są wprowadzone oceny w postaci stopni, uczeń utożsamia osiągnięcie danego poziomu wiedzy z taką, a nie inną oceną, co może być *de facto* bardzo mylące, gdyż, jak wiadomo, ocena ocenie nie jest równa, jeśli patrzymy na zindywidualizowane podejście do ucznia z całym jego bagażem w postaci uzdolnień lub trudności w edukacji szkolnej. Nie chodzi tutaj o to, aby ocenić jedynie wiedzę, ale także – aby spojrzeć na całokształt zaangażowania (oprócz wiedzy nauczyciel powinien docenić również wkład pracy ucznia w osiągnięcie danej oceny, mając na uwadze jego możliwości).

Dając uczniowi szerokie spektrum możliwości otrzymania oceny, czyli, innymi słowy, używając różnych technik oceniania, dajemy mu tym samym szansę na rozwinięcie się w wielu sprawnościach językowych, zawsze pamiętając, że każdy uczeń ma szansę na poprawę każdej oceny. Dlatego też każdy sprawdzian pisemny w przypadku nauczania języka obcego powinien uwzględniać znajomość środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych, fonetycznych), rozumienie wypowiedzi, tworzenie

wypowiedzi, bo tylko tak da informację zwrotną w zakresie opanowania przez ucznia wiedzy i umiejętności. Każdy uczeń powinien czuć się w miarę bezpiecznie, rozwiązując test, czyli nie może spotkać się on w nim tylko z jednym typem zadań (np. prawda/fałsz lub wybór jednej opcji spośród 3 podanych). Uczeń po napisaniu testu powinien czuć się w pierwszej kolejności doceniony ze względu na wysiłek, jaki włożył w opanowanie zakresu materiału, zaś w drugiej kolejności – zmotywowany do dalszego działania. Ocenianie w swoich założeniach ma pełnić rolę informacyjną, motywującą, wspierającą. Ma wskazywać to, czego uczeń już się nauczył i to, co musi jeszcze opanować. Dlatego tak ważna w ocenianiu jest pozytywna informacja zwrotna, która buduje motywację ucznia i podkreśla jego mocne strony. Uczeń powinien też być świadomy swoich deficytów na tle osiągnięć językowych, aby posiadać wiedzę o tym, co jeszcze ma kształtować i doskonalić. Do tego celu warto stosować ocenianie kształtujące, które poprzez pisemną informację zwrotną wspiera rozwój uczniów.

Rola samooceny w edukacji szkolnej. W treściach szczegółowych podstawy programowej języka obcego nowożytnego odnajdujemy wytyczną, która daje uczniowi możliwość ponoszenia współodpowiedzialności w procesie nauczania, a mianowicie – możliwość dokonania przez ucznia samooceny. Uczeń powinien być stymulowany do podejmowania refleksji w edukacji szkolnej. Do tego zachęca również nowoczesne podejście w dydaktyce języków obcych: uczeń nie ma być nastawiony na sterowalność, tylko na myślenie i wyciąganie wniosków. Jeżeli będzie dokonywał refleksji nad przebiegiem i skutecznością procesu uczenia się, będzie mógł wysuwać wnioski i brać odpowiedzialność za sukces edukacyjny.

Dzięki konstruktywnej samoocenie uczeń staje się ważny w procesie edukacyjnym. Uświadamianie własnych braków będzie motywacją do bardziej wyętej pracy. W ten sposób uczeń, który jest traktowany podmiotowo, osiągnie lepsze wyniki. Uczeń nakłoniony do świadomej refleksji na temat dotychczasowej pracy i uczenia się chętniej podejmie wyęty wysiłek w stosunku do następnego wyzwania. Przykładowym sposobem samooceny ucznia może być prosta forma odpowiedzi na pytanie: w jakim stopniu opanowałem dany materiał? W odpowiedzi uczeń może zaznaczyć: nie mam problemu, bardzo dobrze, dobrze, słabo, mam problem z, potrafię, nie potrafię. W taki sposób może oceniać różne sprawności językowe bądź treści gramatyczno-leksykalne np.: znajomość pór roku, opisanie czynności związanej z każdą porą roku, określenie, jaką pogodę się lubi, wymienienie nazw zwierząt domowych. Obok samooceny ważnym elementem jest ocena koleżeńska. W duchu oceniania kształtującego, należy ją wprowadzać stopniowo, przyzwyczajając do niej uczniów. Taka ocena sprzyja uczeniu się od siebie nawzajem oraz współpracy w grupie. Można zachęcić ucznia, aby opisał, co podobało mu się w pracy rówieśnika, napisał mu krótki komentarz pod zadaniem lub narysował jakiś oceniający rysunek. Najważniejsze, że taka ocena ma nie być wyrażona stopniem, tylko wskazówką do dalszej pracy.

Ocenianie ucznia ze SPE oraz z trudnościami w nauce. Ocena uczniów ze zdiagnozowanymi trudnościami edukacyjnymi wymaga od nauczyciela odrębnego podejścia i zastosowania specyficznych kryteriów adekwatnych do sytuacji ucznia. Proces edukacji powinien zostać zmodyfikowany tak, aby uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi miał możliwość sprostania stawianym mu wymaganiom. Obszarami, które należy zmodyfikować w pracy z uczniem, są w pierwszej kolejności:

metody, formy, środki dydaktyczne oraz techniki sprawdzania wiedzy i kryteria oceniania. Nie chodzi tutaj o zejście poniżej wymagań zawartych w podstawie programowej, ale potraktowanie ich w innym kontekście, dopasowanym do możliwości i wskazań do pracy z uczniem.

Nauczyciel, kierując się zaleceniami zawartymi w orzeczeniu, opinii i własnej obserwacji ucznia na lekcji, powinien dobierać odpowiednie metody i formy pracy, aby uczeń czuł się bezpiecznie oraz czuł wsparcie i motywację do rozwoju. Warto, aby nauczyciel zachęcał do starań i doceniał nawet niewielkie postępy ucznia. Docenianie i motywowanie wspiera ucznia do dalszego wysiłku. Jest to szczególnie ważne dla uczniów ze SPE, którzy często mają zaniżoną samoocenę i rolą nauczyciela jest ją wzmacniać. Nie należy karać ucznia za złą wymowę, jeśli jest to uczeń z problemami artykulacyjnymi (np. dzieci z niedosłuchem, afazją, niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, autyzmem, itp.); uczniom z dysleksją nie ocenia się ortografii oraz interpunkcji w pracach pisemnych; uczniów będących w sytuacji traumatycznej wzmacnia się pozytywną informacją zwrotną. Najważniejsze to wsparcie i motywacja, która pozwoli uczniowi na sukces językowy.

ROZDZIAŁ VII

Ewaluacja programu

Proces nauczania wymaga ciągłej refleksji i ewaluacji. Dokonując ewaluacji programu nauczania według zmodyfikowanej teorii Ciżkowicz i Ochenduszko (Ciżkowicz i Ochenduszko 1986), należy w pierwszej kolejności uwzględnić zakresy, które zostaną poddane ewaluacji. Na drugim etapie nauczania w szkole podstawowej w ewaluacji powinny zostać zbadane: **wiedza, umiejętności, postawy ucznia**.

Kształtowanie powyższych obszarów osiąga się poprzez realizację celów ogólnych i szczegółowych podstawy programowej, właściwy dobór form, metod pracy, treści nauczania oraz sposobów realizacji programu w odniesieniu do grupy docelowej programu. Dlatego też celem ewaluacji programu języka hiszpańskiego na drugim etapie edukacyjnym jest określenie stopnia realizacji celów przyjętych w zależności od wariantu podstawy programowej. Dodatkowo oceniana jest przydatność programu dla konkretnej grupy uczniów, co przyczynia się do różnych jego modyfikacji i podniesienia jego efektywności.

Ewaluację rozpoczyna się od postawienia pytań badawczych. Zyskując na nie odpowiedzi, można ocenić skuteczność pracy z programem i jego przydatność. Pytania badawcze:

- Czy uczniowie uzyskują zamierzone efekty w zakresie przyrostu wiedzy?
- W jakim stopniu?
- Jakie umiejętności wypracowuje się, bazując na programie nauczania?
- Czy u uczniów obserwuje się efektywne wykształcenie postaw adekwatnych do drugiego etapu nauczania?
- Czy w programie zaproponowano właściwe metody i formy pracy, uwzględniające możliwości i potrzeby uczniów drugiego etapu edukacyjnego?
- Czy zaproponowane metody i formy pracy rozwijają u uczniów odpowiedzialność za proces uczenia się?
- Czy, bazując na danym programie, rozwija się zdolność krytycznego myślenia, kreatywności, przedsiębiorczości u uczniów?
- Czy realizacja treści programowych pozwala na kształcenie postaw u uczniów?

Takie informacje można uzyskać podczas rozmów indywidualnych i grupowych z uczniami, rodzicami czy innymi nauczycielami; przeprowadzając ankiety wśród uczniów, można analizować dokumenty konkretnych uczniów i oceniać ich postępy. Nauczyciel powinien dokonać ewaluacji pod kątem skuteczności zastosowanych metod w oparciu o narzędzia pomiaru dydaktycznego i narzędzia do ewaluacji procesu rozwijania kompetencji kluczowych.

Podsumowanie ewaluacji programu uzyskuje się, dzieląc ją na trzy etapy.

- **Etap I** to obserwacja ucznia na drugim etapie edukacyjnym w obszarach: wiedzy, umiejętności, postaw oraz realizacji celów ogólnych i szczegółowych, doboru treści nauczania, form i metod pracy. Na podstawie obserwacji nauczyciel może wyciągnąć wnioski, które następnie implementuje w pracę z uczniem na drugim etapie edukacyjnym. Nauczyciel może dokonać tutaj swoistego „rachunku sumienia” i dojść do wniosku, które z zastosowanych rodzajów pracy przyniosły pożądany efekt,

a które należy zastąpić innymi metodami pracy. Na tym etapie nauczycielowi chodzi o to, aby współpraca z uczniem prowadziła do osiągnięcia zamierzonych celów i była skuteczna dla obu stron.

- **Etap II** to zasięgnięcie informacji od osób, które pracują z danym programem nauczania. Będzie to analiza w szerszym kręgu oraz informacja zwrotna dotycząca pracy z programem nauczania, a dalej konstruktywna krytyka programu. Na tym etapie nauczyciel może uwzględnić obserwacje dokonane przez innych nauczycieli, którzy pracują z programem, oraz rodziców. Postawione pytania będą dotyczyły podobnych zakresów ewaluacji, czyli wiedzy osiągniętej na danym etapie, umiejętności, postaw oraz zastosowanych metod, form pracy i technik. Nauczyciel będzie mógł zmierzyć się z wiedzą drugiej osoby, która wskaże mu mocne i słabe strony treści programowych. Wśród pytań, które można postawić na tym etapie, mogą znaleźć się m.in. takie: Jakie trudności zauważa się u dzieci w obliczu realizowanych wymagań szczegółowych?; Jakie umiejętności są zauważalnie wykształcone u uczniów realizujących program?; Co jest słabą stroną programu?; Jakie postawy nie są wykształcane podczas realizacji programu?; Co nauczyciel powinien zniwelować w swej pracy, a co do niej wprowadzić?
- **Etap III** to analiza dokonana przez nauczycieli realizujących program nauczania na danym etapie lub w danej klasie. Do pytań, które mogą uściślić formułowanie wniosków do pracy z programem, mogą należeć następujące pytania: Czy zakres wiedzy przekazywany uczniom jest wystarczający do wykształcenia umiejętności komunikacji ustnej i pisemnej w języku obcym?; Jakie umiejętności/postawy szczególnie kształci się w pracy z programem?; Jakie postawy są wypracowywane przez uczniów, a jakie zaniedbywane?; Które metody pracy sprawdzają się w pracy z uczniami na danym etapie edukacyjnym, a które i w jakich grupach powinny zostać zmodyfikowane/zastąpione?; Czy praca z programem umożliwia współpracę i możliwość dokonywania ewaluacji ze strony rodziców?; Jakie metody, formy pracy i zastosowane techniki są najskuteczniejsze i prowadzą do osiągnięcia postawionego celu?; Czy realizowany program nauczania umożliwia rozwój i osiągnięcie sukcesu edukacyjnego uczniowi ze SPE?

Zebrane spostrzeżenia i wnioski należy wykorzystać w formułowaniu odpowiedzi na pytania kluczowe postawione na początku procesu ewaluacji programu nauczania. Wszystkie spostrzeżenia, które będą wynikały z realizacji podstawy programowej, rozmów z innymi nauczycielami, uczniami i rodzicami, obserwacji nauczycielskiej oraz innych metod ewaluacji specyficznych dla danej placówki mogą doprowadzić do poprawienia jakości pracy z programem na danym etapie nauczania, wdrożenia konkretnych środków naprawczych i większej skuteczności, a także odniesienia sukcesu edukacyjnego w szkole.

BIBLIOGRAFIA

- Chmura B., 2014, *Szkoła mózgu – jak uczy się mózg?* (dostęp 20.04.2022).
- Ciżkowicz K., Ochendusko J., 1986, *Pomiar sprawdzający wielostopniowy: poradnik konstruktora i analityka. Zasady konstruowania testu sprawdzającego wielostopniowego*, t. 1, Warszawa: WSP.
- Deklaracja z Salamanki oraz wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych przyjęte przez Światową Konferencję Dotyczącą Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych. Dostęp i Jakość, UNESCO, Salamanka, Hiszpania, 7–10 czerwca 1994 r.
- Figarski W., 2003. *Proces glottodydaktyczny w szkole*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Hadło K., Palonka K., 2019, *Program nauczania języka hiszpańskiego DESCUBRE*, Kraków: Draco.
- Kleban M., 2014, *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych II etapu edukacyjnego*, Warszawa: ORE.
- Komorowska H., 1995, *Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania*, Warszawa: IBE.
- Komorowska H., 2004, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Komorowska H., 1999, *O programach prawie wszystko*, Warszawa: WSiP.
- MEN, 2019, *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)* (PDF, 1253 kB; dostęp 5.07.2022), Warszawa: MEN.
- Mucha K., Stalmach-Tkacz A., Wosianek J., 2011, *Oto ja. Program nauczania edukacji wczesnoszkolnej z uwzględnieniem procesów indywidualizacji w kształceniu*, Kielce: macEdukacja.
- Niemierko B., 1988, *Cele i wyniki kształcenia*. Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.
- Niemierko B., 1999, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa: WSiP.
- Reich K., 2006, *Konstruktivistische Didaktik, Lehr- und Studienbuch mit Methodenpool*, Weinheim: Beltz.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Dz. U. 2019, poz. 373.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz. U. 2017, poz. 1578 z późn. zm.

Sozańska A., 2018, *Rady nie od parady, czyli jak uczyć języka obcego dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa: ORE.

Sterna D., 2014, *Uczę (się) w szkole*, Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Szlosek F., 1995, *Wstęp do dydaktyki przedmiotów zawodowych*, Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.

Winiarek M., 2020, *Myślenie krytyczne skutecznym rozwiązaniem w czasach edukacji hybrydowej*, konferencja online, TOC dla Edukacji.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Żylińska M., 2009, *Konstruktywistyczna dydaktyka języków obcych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1.

Alina Konior – nauczyciel dyplomowany, absolwentka filologii germańskiej. Ukończyła program Europrof realizowany przez Ministerstwo Edukacji, Kultury i Sportu Hiszpanii we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji oraz Instytutem Cervantesa. Uczy języka niemieckiego i języka hiszpańskiego w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Bielsku-Białej. Opiekun i tłumacz w ramach programów Erasmus Plus, Kształcenie i Szkolenie Zawodowe, Mobilność Edukacyjna w Hiszpanii.

Justyna Oberman – absolwentka filologii hiszpańskiej i pedagogiki kulturoznawczej. Od 12 lat pracuje aktywnie jako nauczyciel języka hiszpańskiego. Swój warsztat pracy wzbogaca realizacją międzynarodowych projektów edukacyjnych. Interesuje się problematyką neurolingwistyki w nauczaniu, a także zagadnieniami związanymi z wykorzystaniem kultury i sztuki w praktycznej nauce języka obcego. Specjalizuje się w metodyce nauczania języka hiszpańskiego.